

zacije, socijalnog služenja, kršćanskog obrazovanja i izgradnje novoga kršćanskog društva koje se može nositi s novim izazovima. Prije svega osnovne kršćanske vrednote treba ugraditi u svakodnevni život stalno se boreći sa sekularizmom i komunističkim naslijeđem. Novi apostolat potreba je stalnog rasta u vjeri, a isto tako autor je naglasio potrebu redefinicije nacionalnog identiteta Crkve i njezine obnove. Na kraju je autor naglasio kako Armenska crkva mora pristupiti izmjenama vrlo ozbiljno te mora odgovoriti na izazove vremena u skladu očuvanja kršćanskih vrednota.

Knjiga crkvenog poglavara Armenske apostolske crkve Katolikata Velike Kuće Cilicije Arama I. svojevrstni je priručnik, ali i presjek armenskog društva u dijaspori, jer je to njegova Crkva od 1915. godine. Na jednom mjestu čitatelj ima sažeti prikaz armenske duhov-

nosti, osnovnih informacija o povijesti, duhovnosti, ali i o sadašnjem trenutku jednoga mučeničkog kršćanskog naroda. Valja podcrtati da je Njegova Svetost Aram I. u trajnom traženju svojega crkvenog sjedišta u Sisu (sadašnji Kozan) u Republici Turskoj, koje je poput svih crkava njegova katolikata na području Republike Turske srušeno, i da je on crkveni poglavar preostatka svojeg naroda koji su preživjeli marševe smrti, koncentracijske logore, bitku za Musa Dagh te serije pokolja. Ostatak ostataka Armenaca iz Cilicije pastva je kojom upravlja Aram I., koji je ne samo crkveni poglavar nego i etnarh svojeg naroda u Libanonu i stožerna figura samobitnosti i očuvanja svoje nacije u izbjeglištvu već 102 godine. Knjiga *The Armenian Church* prije svega bi trebala biti obvezno štivo za sve one koji se interesiraju za armensku kulturu i civilizaciju te za kršćane na Bliskom istoku.

Vinicije B. Lupis

Adolf POLEGUBIĆ (ur.), *Sakramenti i pastoral obitelji*, Zbornik radova, Hrvatski dušobrižnički ured, Frankfurt am Main, 2017., 239 str.

Iz tiska je izašao 18. po redu zbornik radova s godišnjih pastoralnih skupova hrvatskih svećenika, đakona, pastoralnih suradnica i suradnika iz zapadne Europe, koje organizira Hrvatski dušobrižnički ured iz Frankfurta na Majni. U novom Zborniku, u izdavanju spomenutog Ureda, sabrana su predavanja sa skupa održanog od 10. do 13.

listopada 2016. u Vierzehnheiligenu u Njemačkoj na temu sakramenata i pastoralna obitelji. Istoimeni zbornik je uredio dr. sc. Adolf Polegubić. U Zborniku, koji ima 239 stranica, objavljeni su radovi prof. dr. sc. Ante Mateljana: »Zašto slaviti sakramente? Jesu li sakramenti isprazni obredi ili susret s Bogom?«, »Zašto ići na misu? Radost susreta s

Gospodinom« i Zašto se vjenčati u Crkvi? Smisao i značaj kršćanske ženidbe« i izv. prof. dr. sc. Alojzija Čondića: »Brak i obitelj između crkvenoga nauka i suvremenosti«, »Pastoral i takozvana 'neredovita' stanja braka i obitelji« i »Pastoralna priprava za brak i obitelj«. Predgovor je napisao delegat za hrvatsku pastvu u Njemačkoj vlč. Ivica Komadina, u kojem je istaknuo: »Zahvaljujući zauzetosti naših svećenika i pastoralnih suradnika i suradnica vjerujemo da će Zbornik biti dio vjerničke literature mnogih naših mladih obitelji u dijaspori, napose neizbježan dio literature zaručnika, dio pastoralnih tečajeva za brak i obitelj u hrvatskim katoličkim misijama i zajednicama, kako u Njemačkoj tako i u zapadnoj Europi, pa možda i u pokojoj župnoj zajednici u našoj domovini.«

Prvi recenzent Zbornika prof. dr. sc. Stipe Nimac ističe kako u Zborniku dvojica uglednih teologa iz Splita: prof. dr. sc. Ante Mateljan, profesor dogmatske teologije i izv. prof. dr. sc. Alojzije Čondić, profesor praktične teologije, s dvaju različitih, ali ipak komplementarnih motrišta, sagledavaju i obrađuju teologiju sakramenata, osobito braka i obitelji te euharistije (mise). »Profesor Mateljan u svoje tri studije s dogmatskoga motrišta zorno govori o sakramentologiji uopće te posebno o sakramentu braka i obitelji te o sakramentu euharistije (mise) uzimajući pri tome u obzir najnovije spoznaje iz područja dogmatske teologije i dokumente crkveno-

ga učiteljstva, pa te sadržaje primjenjuje na svakodnevno življenje kršćanske vjere. Profesor Čondić, pak, polazeći s pozicija praktične teologije isto tako svoje tri studije temelji na najnovijim spoznajama praktične teologije i crkvenoga učiteljstva te iznosi i aktualizira pastoral sakramenata, osobito sakrament braka i obitelji u redovitim i neredovitim bračnim i obiteljskim zajednicama. Uvjeren sam da će studije dogmatske i praktične naravi u ovome Zborniku, naslovljenom 'Sakramenti i pastoral obitelji', obogatiti teološko-pastoralnu literaturu na hrvatskome govornom području i biti pomoć, kako studentima teologije, tako i profesorima te svima onima koji se *ex professo* bave područjem dogmatske i praktične teologije, osobito pastoralom sakramenata i pastoralom braka i obitelji.«

Drugi recenzent Zbornika doc. dr. sc. Nikola Vranješ ističe kako Zbornik predstavlja vrijedan doprinos našoj teološkoj, a osobito teološko-pastoralnoj literaturi. »Riječ je o djelu u kojemu se teološki proučavaju sakramenti u odnosu na obitelj kao izvorište društvenog i crkvenog života. Obitelj i sakramenti u kršćanskom su smislu nerazdvojne stvarnosti. Kršćanska je obitelj određena sakramentima i upućena na njih. Pozvana je u euharistiji, sakramentu nad sakramentima, pronaći istinsku snagu svoga življenja i poslanja. Praksa sakramenata je, u svojoj pojavnosti i u svome slavljeničkom aspektu, u mnogome određena dinamizmima i kvalitetom pripreve ostvarivane u prvom redu u obiteljskom

ozračju. Iz te perspektive, više postaje razumljiva važnost obitelji za pastoral sakramenata. U ovome se djelu izravno obrađuju pitanja pastorala sakramenta ženidbe i sakramenta euharistije u odnosu na obitelj, dok se neizravno obrađuju i pitanja drugih sakramenata. To obrađivanje ostvaruje se iz teološko-pastoralne i dogmatske perspektive. U tome pogledu ovim se stvarnostima pri-

stupa istinski cjelovito. Nauk i praksa Crkve neodvojivo su povezani i upućeni jedno na drugo. Ovaj Zbornik primjer je dobrog integriranja nauka o sakramentima i konkretnih odrednica pastoralne prakse. Stoga zasigurno predstavlja vrijedan novi poticaj za stalno promišljanje pastorala sakramenata i unaprijeđenje pastoralne prakse.«

Adolf Polegubić